FJALLSKILASAMÞYKKT

fyrir Dalasýslu.

I. KAFLI
Um stjórn fjallskilamála.

1. gr.

Héraðsnefnd Dalasýslu hefur á hendi yfirstjórn allra fjallskilamála innan sýslunnar, en hreppsnefndir annast stjórn og framkvæmd þeirra hver í sínum hreppi.

II. KAFLI
Um afrétti og önnur leitarlönd.

2. gr.

Land sem fjallskilaframkvæmd tekur til, eru beitilönd þau sem nytjuð eru sem sumarhagar fyrir sauðfé. Þó er hreppsnefnd heimilt að ákveða annað.

3. gr.

Alla þá menn í hverjum hreppi, sem skyldir eru til skv. 4. gr. að gera fjallskil, skal hreppsnefnd kveðja til þess skriflega á ári hverju með nægum fyirvara. Í slíkum fjallskilaboðum skal taka fram, hvaða fjallskil hver og einn eigi að inna af hendi, á hvaða svæði hver skuli ganga, hvernig fjallskilum skuli haga, rekstrum til réttar, geymslu safnsins við réttina þar til réttarstarf byrjar, hverjir sækja skuli fé í réttir utan hrepps, hverjir skuli vera leitarstjórar og hve margir og sérhvað annað er að fjallleitum lýtur.

Fjallskilaboð skulu ganga sem þingboð um hreppinn eða ljósrit af fjallskilaseðli á hvern bæ.

Allir fjáreigendur skulu að forfallalausu taka við leitarstjórastarfi og hafa það á hendi. Til að sækja sauðfé í réttir utan hrepps skulu ávallt valdir markglöggir og aðgætnir menn og skulu þeir hafa með sér markaskrá sýslunnar, er ný mörk séu færð inn í.

4. gr.

Fjallskilaskyldur er hver sá, sem á kindur, hvort sem er í heimalöndum eða ekki, og hross á afrétti. Hreppsnefndin skal meta allan fjallskilakostnað leitarmanna til peningaverðs, og ber að jafna því gjaldi niður á alla þá, er fjallskilaskyldir eru. Nefnist sú upphæð fjallskilasjóður. Skal jafnt gjald lagt á hvert hross, þar sem þeim er smalað til réttar sem á 5 sauðkindur.

Hreppsnefnd á rétt á því, að hver sem fjallskilaskyldur er, leggi menn til leita, ef þörf krefur. Reki menn fénað sinn í aðra hreppa til sumargöngu, eða hafi fé sitt í girðingu yfir sumarið, er hreppsnefnd heimilt að færa niður fjallskilakostnað að nokkru. Full fjallskil greiðast af fé því sem utanhreppsmenn reka til sumargöngu í hreppinn. Húsráðendur skulu inna af hendi fjallskil fyrir heimafólk sitt.

Tekjum fjallskilasjóðs skal varið til að greiða kostnað við fjallskil á hausti, gæslukostnað á úrtíningsfé o.fl., eftir ákvörðun hreppsnefndar. Tekjur fjallskilasjóðs hafa lögtaksrétt.

5. gr.

Eigendum eyðijarða er óheimilt að ráðstafa beitarafnotum til utansveitarmanna án leyfis hreppsnefndar.

6. gr.

Allir búendur hreppsins, svo og umráðamenn eyðijarða, eru skyldir að láta smala heimalönd sín á hausti, þegar sveitarstjórn mælir svo fyrir, og hafa fé sitt í vörslu fram yfir leit. Allt ókunnugt fé, er finnast kann, nái til réttar áður en réttarstarf hefst. Búendur skulu flytja féð til réttar.

Nú sinnir umráðamaður jarðar ekki smölunarskyldu sinni, getur þá hreppsnefnd látið smala landið á hans kostnað.

Hreppsnefnd er heimilt að leggja fjallskilakostnað á eigendur eyðijarða og jarða í ábúð, sem ekki hafa sauðfjárbú, eða eiga svo fátt fé, að ekki nái hálfu dagsverki, sem svarar einu dagsverki á hver 100.000 í landverði jarðarinnar samkvæmt fasteignamati 1989. Sveitarstjórn er heimilt að ákveða vorsmölun til mörkunar og rúnings, ef hún telur ástæðu til.

7. gr.

Aðalhaustleitir skulu vera tvær: Fyrsta leit í Dalahólfi syðra laugardag 12. til 18. september, og í Dalahólfi nyrðra laugardag 14. til 20. september. Heimilt er að skipta leitum á tvo daga. Hreppsnefndum er heimilt að fella niður leit á sínu svæði, eða hluta þess, ef henta þykir, í samráði við aðrar hreppsnefndir þegar fyrsta leit á að fara fram. Önnur leit í Dalahólfi syðra laugardag 26. september til 2. október og í Dalahólfi nyrðra laugardag 28. september til 4. október, og verður ekki breytt nema með samþykki allra hlutaðeigandi hreppsnefnda.

Réttað skal leitardaga í Hólmarétt, Flekkudalsrétt, Tungurétt, Ormsstaðarétt og Skarðsrétt, eftir fyrstu leit en í hinum næsta dag eftir leitir.

8. gr.

Skilaréttir skulu haldnar sama dag eða daginn eftir aðra leit í öllum hreppum sýslunnar, nema í Gillastaðarétt skal rétta degi síðar, á mánudegi.

9. gr.

Eftirleitir fari fram eftir ákvörðun hreppsnefndar. Þurfi að skilja eftir kindur í leitum, hvort sem er í sjálfheldu eða af völdum sjúkdóma eða slysa, sjái viðkomandi leitarstjóri í samráði við oddvita um að ná í féð, sé þess kostur. Kostnaður greiðist úr fjallskilasjóði.

10. gr.

Leitarstjórar skulu gæta þess vandlega, að allir þeir sem eiga að leggja til menn í fjallleitir, sendi svo marga fullgilda leitarmenn sem hreppsnefnd hefur fyrirskipað og að allir leitarmenn fylgi fjársafni til réttar. Þeir skulu og sjá um, að leitir fari vel og skipulega fram, að leitarmenn hefji leit strax og sauðljóst er orðið, bíði hver eftir öðrum á gangnamótum að svo miklu leyti sem því verður við komið, og haldi leitum samhliða. Ef einhver sendir mann í leit, sem leitarforingi telur óhæfan eða vanbúinn, skal vísa honum heim aftur, og er þá sá er slíkan mann sendir, skyldur að borga eins og hann hafi engan sent. Sama gildir um þann, er sendir ófullgildan mann í útréttir. Stefna ber að því að leitarmenn séu vel klæddir i áberandi klæðnaði eins og björgunarsveitarmenn nota.

11. gr.

Ef einhver vanrækir að láta mann til fjallskilastarfa, skulu leitarstjórar eða hreppsnefnd kaupa mann í staðinn, sé þess kostur, og greiði sá manninum, er leitina átti að inna af hendi. Fáist ekki maður til leitarstarfa, greiði sá, er dagsverkið átti að inna af hendi, dagsverkið til fjallskilasjóðs, auk sektar allt að helmingi af matsverði fjallskilanna.

III. KAFLI
Um réttir og réttarstörf.

12. gr.

Hreppsnefndir skulu sjá um, að lögréttir og aukaréttir séu ávallt í góðu ástandi. Skulu dilkar að jafnaði svo stórir að eigi þurfi að hleypa út úr þeim fyrr en fjárdrætti er lokið. Hreppsnefndir skulu sjá um, að vélknúnum ökutækjum sé fært að lögrétt, og aðstaða sé til að koma réttarfé á bíla eða fjárvagna.

Þeir hreppar, er fjárvon eiga í öðrum hreppum í haustréttum, skulu kosta byggingu og viðhald á hæfilega stórum dilkum við lögrétt þess hrepps, sem fjárvon er í, eftir samkomulagi viðkomandi hreppsnefnda.

Kostnaður við byggingu almenningsréttar skal greiðast úr fjallskilasjóði viðkomandi fjallskiladeildar. Heimilt er sveitarstjórn að jafna niður á fjallskilaskylda aðila í fjallskilasjóð vegna réttarbyggingar. Hluta af gjaldinu má leggja á landverð jarða. Sveitarstjórn getur ákveðið framlag sveitarsjóðs.

13. gr.

Valdi réttarbygging gróðurspillingu eða jarðusla, skal endurgjald koma fyrir úr hreppssjóði eftir mati óvilhallra manna, sem sýslumaður tilnefnir.

14. gr.

Lögréttir eru þessar:
Í Hörðudalshreppi, Hólmarétt.
Í Miðdalahreppi, Fellsendarétt.
Í Haukadalshreppi, Kirkjufellsrétt.
Í Laxárdalshreppi, Gillastaðarétt.
Í Hvammshreppi, Skerðingsstaðarétt.
Í Fellsstrandarhreppi, Flekkudalsrétt.
Í Skarðshreppi, Skarðsrétt.
Í Saurbæjarhreppi, Múlarétt.
Aukaréttir eru þessar:
Í Haukadalshreppi, Vatnsrétt.
Í Fellsstrandarhreppi, Tungurétt og Ormsstaðarétt.

Breyta má um lögréttarstað eftir ákvörðun hreppsnefndar og samþykki sveitarfundar og héraðsnefndar.

15. gr.

Oddviti hreppsnefndar stjórnar réttarstörfum, nema hreppsnefnd ákveði annað. Hreppstjórar annast löggæslu í réttum.

16. gr.

Enginn má marka kind á eyra í lögrétt, nema með leyfi réttarstjóra. Ekki má taka fé úr dilkum án leyfis réttarstjóra.

17. gr.

Ómerkinga skal láta í sérstakan dilk og hleypa þangað þeim ám, sem líkur eru til að vanti lamb undir. Þá ómerkinga sem af ganga, skal farið með eftir gildandi reglum. Þær kindur, sem að dómi tilkvaddra manna, hafa skemmd eyru og ekki er hægt að greina mark á, skal farið með sem ómerkinga. Andvirði þeirra kinda, sem enginn sannar eignarrétt sinn á, rennur í fjallskilasjóð. Leitast skal við að auðkenna ómerkinga og móður, sem finnast í leitum, ef tök eru á.

18. gr.

Búanda þeim, sem ábúð hefur á jörð, þar sem lögrétt eða aukarétt er, skal gjalda réttartoll, eitt til tvö fjallskiladagsverk, eftir samningi hreppsnefndar við viðkomandi jarðeiganda.

19. gr.

Þeir menn, sem sendir eru í lögréttir utan hrepps, skulu skila því sauðfé, er þeir taka í réttinni, á þann hátt sem hreppsnefnd ákveður.

20. gr.

Ef sauðfé finnst í afréttum eða heimahögum eftir réttir, þá skal finnandi koma því til byggða, ef kostur er, og tilkynna eiganda eða oddvita heimasveitar eiganda.

IV. KAFLI
Um meðferð ómerkinga og óskilafjár.

21. gr.

Ómerkingum og óskilafé, sem kemur fyrir í réttum og ekki finnast eigendur að, skal þegar lógað í sláturhúsi, og sér hreppstjóri um að svo sér gert. Áður en slíku fé er lógað, skal skrifa nákvæma lýsingu á því, þar sem getið sé marks og annarra einkenna, er eigendur gætu helgað sér það eftir.

Óskilafé, sem fram kemur eftir réttir og ekki finnast eigendur að, eða ekki kemst til eigenda vegna fjarlægðar, skal fara með á sama hátt.

Annan óskilapening, svo sem hross og nautgripi, skal hreppstjóri selja á opinberu uppboði með 12 vikna innlausnarfresti.

22. gr.

Fyrir árslok skulu hreppstjórar birta í Lögbirtingablaði tilkynningu um förgun óskilafjár, hver í sínum hreppi, eða um sölu, ef um óskilahross eða nautgripi er að ræða. Skal í tilkynningu greint mark og auðkenni hverrar skepnu, eftir því sem kostur er, og skorað á eigendur að gefa sig fram innan tilskilins tíma.

23. gr.

Af sláturverði ómerkinga og annars óskilafjár og andvirði seldra hrossa og nautgripa greiðist áfallinn kostnaður. Eftirstöðvar andvirðis greiðist eiganda, ef hann sannar eignarrétt sinn innan tiltekins tíma, ella í fjallskilasjóð þeirrar fjallskiladeildar, þar sem óskilapeningurinn kom fyrir.

V. KAFLI
Um mörk og markaskrár.

24. gr.

Búfjármörk eru: Eyrnamörk, brennimörk, frostmerkingar og plötumerki í eyra. Hver fjáreigandi er skyldur að hafa glöggt eyrnamark á fé sínu. Skylt er hverjum fjáreiganda að hafa hreppsmerki á fé sínu, brennimark á hyrndu fé eða plötu í eyra með sömu stöfum og hreppsmerkið.

25. gr.

Héraðsnefnd ræður markavörð til að hafa umsjón með upptöku nýrra marka og að búa markaskrá undir prentun. Skylt er markeiganda að tilkynna mark sitt til prentunar í markaskrá sýslunnar.

VI. KAFLI
Um ágang afréttarpenings o.fl.

26. gr.

Verði mikil brögð að ágangi búfjár úr afrétt í heimahaga, getur sá er fyrir verður gert sveitarstjórn aðvart.

27. gr.

Nú verður verulegur ágangur sauðfjár eða hrossa frá einu sveitarfélagi í annað, og getur þá það sveitarfélag, er fyrir ágangi verður óskað eftir að hitt sveitarfélagið greiði bætur fyrir

áganginn, eða sendi menn í göngur, ef það er talið heppilegra, miðað við gangnakostnað og usla í högum.

Miða skal greiðslu við fjallskilakostnað á fullorðna kind í því sveitarfélagi sem féð gengur í og séu tvær kindur, sem til réttar koma, metin ein gjaldeining.

Réttarstjóri skal sjá um að telja það fé sem til réttar kemur. Verði ágreiningur um gjaldtöku skulu viðkomandi hreppar tilnefna einn mann hver og sýslumaður einn mann í nefnd til að úrskurða endanlega um ágreiningsefnið.

28. gr.

Nú verður ágangur búfjár úr einu heimalandi í annað, og getur þá sá er fyrir verður, kært til hreppsstjóra. Búpening, sem er sérstaklega áleitinn í afgirt ræktuð lönd, skal eigandi hirða, þegar tilsagður er og setja í örugga vörslu. Vanræki eigandi að hirða tilsagðan fénað, má kæra til hreppstjóra.

29. gr.

Sé ágangspeningur settur inn, skal þess gætt, að hann sé ekki í svelti. Ef innsettur fénaður ferst eða slasast greiðir sá er inn setur bætur til eiganda.

30. gr.

Telji hreppsnefnd ofsetin beitarlönd á einstökum jörðum í hreppnum eða á afrétti, þá getur hún krafist ítölu. Áður skal þó hreppsnefnd leita álits gróðurverndarnefndar Dalasýslu.

VII. KAFLI
Um hross.

31. gr.

Sérhver hrossaeigandi er skyldur að hafa glöggt eyrnamark, frostmerkingu eða önnur merki á hrossum sínum. Hreppsnefnd getur, ef henni þykir ástæða til, bannað að hross gangi á afrétti.

32. gr.

Séu hross á afrétti, skal þeim smalað til annarrar réttar. Með óskilahross skal farið sem óskilakindur. Þó skulu þau seljast með 10 daga auglýsingarfresti fyrir söludag og 12 vikna innlausnarfresti eftir söludag. Gjaldfrestur á söluverðinu sé einnig 12 vikur. Kostnað allan greiðir eigandi.

VIII. KAFLI
Ýmis ákvæði.

33. gr.

Brot gegn samþykkt þessari varða sektum nema þyngri refsing liggi við samkvæmt öðrum refsiheimildum. Renna sektir í fjallskilasjóð þess upprekstrarfélags sem brot er framið í.

Mál, sem rísa út af brotum á samþykkt þessari, skal fara með að hætti opinberra mála.

34. gr.

Samþykkt þessi, sem héraðsnefnd Dalasýslu hefur samið og samþykkt, staðfestist hér með samkvæmt lögum nr. 6/1986 um afréttamálefni, fjallskil o.fl., til þess að öðlast þegar gildi. Jafnframt er úr gildi felld fjallskilareglugerð fyrir Dalasýslu nr. 400 12. september 1975.

Landbúnaðarráðuneytið 30. ágúst 1990.

Steingrímur J. Sigfússon.

Jón Höskuldsson.